

szági szociáldemokrata párt szálló igéjét „a kapitalista termelés káros kinövésének erős igyekezettel való lenyесésére“ (34. pont) vonatkozólag, — ez a Gömbös-szociáldemokrata egységfront nem képes a fasiszta diktatura számára elengedhetlenül szükséges tömegbázis megteremtésére. S úgy látszik, Stolte busuló magyar pózában fején találja a szöveget, amikor azt írja, hogy „az a veszély fenyeget, hogy az új stílus akarva nem akarva azt a szerepet játsza a magyar nacionalizmus életében, mint amelyet a szociáldemokrácia töltött be a szocializmus történelmében.“ (133. o.) Mindkettő szociálpolitikát, új életformát, az emberiség jobb jövőjét hirdeti és igéri és mindkettő a fináncstőke uralmát támasztja alá. A faszizmus és szociálfaszizmus eme dialektikus egységének ellenére, a tömegbázis ujjaalkotásának lehetetlensége révén így Magyarországon már nemcsak a kapitalizmus van válságban, hanem a válság hatásainak lefékezésére létrehozott fasiszta rendszer is, amiből — bár a mai „feltétlen fásultság, közönbösség, — az egymást követő olykor egymást keresztező mozgalmak“tól (Weis István: A mai magyar társadalom, 228. o.) az aktív szervezett ellenállásig még hosszú az út — ismét tanulságot meríthetnek, ha nem is ugyan Papenék, de a német és olasz elnyomott osztályok.

T É L A G Y E P S O R O N

Írta: VERES PÉTER (Balmazujváros)

A Gyepsor előtt magas hóhegyek vannak. Az északi szél ide sodorta az ablakok alá. Kissé kijebb hányták a fák tövéig, de aztán megint esett, megint elhányták, majd jött a pustolás és felszerelte az ablakokkal szembe, amelyek különben se valami magasan vannak. A jövő-menők belől járnak közvetlen az ablakok alatt. A szekér úton pipiskék sápitoznak: „két szűrt vigy, két szűrt vigy“ mondja az egyik. „Egyre se telik, egyre se telik“ felel a másik. Ha szekér vagy szánka jön, felugrálnek a hóbuckák tetejére és onnan sápitoznak. Akár be is nézhetnének az ablakokon, ha nem volnának befagyva. De be vannak s nemesak úgy finoman jégvirágozva mint az uri ablakok, hanem keményen, vastagon dérrrel-jéggel béleltek. A belül mindig olvadó vizet kék rongyokba csavart szalmacsóvák fogják fel, hogy ne folyjon le a falra.

A szekérút közepén libák ülnek. Tüzespiros lábukat, hogy ne fázzon maguk alá huzzák. Ha valami lóganéj elpotyog odarohannak, nagy ricsajt, veszekedést csinálnak rajta s amikor kiszedték belőle, ami érték volt, újra leülnek.

A mező egy végtelen sivatag. Éles kis északi szél hordja a porhavat, fehéres szürke füst ül a föld felett a porzó hóból. Itt-ott egyegy kutágas feketéllik a reménytelenül egyhangú tájban. A kunyhók és tanyák azonban már nem látszanak, elnyelte őket a fehér homály.

A csürhe azért kimegy. A szegény malacok ott kornyicsolnak a bokáig érő hóban. Sem lefeküdni, sem megállni, sem legelni nem tudnak. Topognak, szaladgálnak, turkálják a havat, némelyik rág is egy kis hóval kevert fagyos fűvet, közben pedig meg-megkísérlik, hogy nem lehetne-e megcsalni a kanászt és hazaszaladni a jó meleg ólba. Ám ez nem igen sikerül, mert a kondás éber, a puli utól éri s azonkívül, hogy valósággal lefogja és összeharapdálja a bőrét — a szájában maradt szőrrel soká veszkődik a kutya míg ki bírja köpni

— még a kondás is odasujt a karikással, ahol — mint mondani szokták — a bolha buvik s a szegény malac keserves fájdalmában a hóba dörzsöli a farát.

A csürhe nyomán gömbölyű ganéjgolyók feketednek. Némelyiket élelmes öreg kocák szétdurják s ha valami ennivaló van még benne, kieszik, de azért marad a varjuknak is, amelyek tisztos távolból, ép hogy az ostor vagy a göröngy ne érje el őket, követik a nyáját.

Ezt kihasználják Dankó Pistáék és tört, vasból való, kétfele nyíló patkányfogó tört helyeznek el a hóba. Csalétkül disznóganéjt tesznek, ami jobb, mint a tengeri, mert tapasztalt öreg varjuk tudják már, hogy nem létezik az csak úgy, hogy a hó tetején egész cső tengerik teremjenek és nem mennek lépre. Az ügyesen elhelyezett disznóganéj azonban még őket is megtéveszti és néha sikerül egyet-egyet fogni. S a varjunak, ezt tudja minden szegény ember, kitűnő husa van, csak jól meg kell főzni és erősebb leve, mint a tyuknak vagy akár a fogolynak, ha nem tulsok lében főzik. A csőrét persze el kell dobni, mert az ganéjos, redves, undorító ránézni, kivált ha öreg.

A Dankóék háza is alig látszik ki a hóból. De van még a padlás is. A lyukakon besutult és takaros kis fuvások vannak a lyukak irányában. Pár zsák csöves tengeri és egy kis nyáron szedett árva-ganéj van még fenn, de nem látszik ki a hóból. Az udvaron viszont nincs már semmi. Hátul egy kis dombocska behordva hóval. Itt volt a szalma, de már elfogyott. Az van meg belőle, amit az őszi esők trágyává áztattak. Majd ha a márciusi szelek megfujják fel lehet fűteni, de addig hiába minden erőlködés.

Hideg van pedig. 10—25 fok között váltakozik. A reggeli órákban napfeljötté előtt, amikor az északi szél a pusztáról megindul még talán többre is felmenne itt Gyepsor-Szibériában, ahogy a falubeliek elnevezik, ha ugyan volna valakinek időmérője. Erre azonban ismeretlen szerszám ez, ellenben a reumás és fagyott lábak, vállak, derekak nagyon jól helyettesítik ezt a műszert, mert mindig megmondják előre, hogy hideg lesz-e vagy esés. Aminek ugyan kicsi haszna van, mert ha hideg van fázunk, ha esés van ázunk, de mégis elégedett az ember, ha bevált a jóslás.

Dankó most itthon van. Az őszen hazakerült a sommásságból azóta nincs semmi dolga. Amikor beállott a fagy, jeget vágott a zsidók jégvermeibe, de aztán hogy tartós lett a tél, megteltek a vermek és ennek is vége lett. Különben is a gödröket úgy behordta a hó, hogy azt se lehetne csinálni. A jövő hétre ígérték hogy az uraságnál körvadászát lesz, ha csak oda be nem fér. Egy kevés búza még van a nyári keresetből, tengeri is a vagyon-váltáság földről, amely felébe volt adva s amelyért adót és árendát még sohse fizettek. Cukorrépat szedtek az őszen az utakon meg a répaföldeken, krumplit meg a jégvágásból vett egy vékát. Ennivaló hát volna, csak pénz nincs és főleg tüzevaló nincs.

Hajnali két óraker már fenn van. Hozzászokott, hogy a jószághoz ilyenkor kell felkelni. De amugyis se tüzevaló, se petróleum, hát hamar le szoktak bujni este. Három kisebb gyerek a vackon, kettő a sutban, egy az anyja lábánál az ágyon, egy meg már, a legnagyobb fiú odavan ingyencselédnek, kosztért és ruháért. Így el van helyezve az egész család.

A dunna kikopott öreg készség. Huzat nincs rajta, csak tokban van. A pehelyt tavaly télen, miután már az összes párnát eladta, — egy maradt meg a fejük alatt, az is azért mert tyuktoll van benne és nem kellett ingyen se a zsidónak — meglopta belőle és a nyáron nem

tudta visszapótolni. Kevés van hát benne s az is nedves, galuskás. Dankóné talán tüdőcsúcshurutot vagy tüdővéaszt hurcol magában, éjjelente izzad, ettől is, de meg ha Dankó felkél a nagyujjast le kell venni a gyerekekről és a dunnát rájuk tenni, ilyenkor megesik, hogy összepisálják, mert a napközbe meztláb járkáló gyerekek nem bírják tartani a vizeletet. Összefolyik hát benne a nedves pehely és éjszaka sokat bajolnak vele, hogy egyenletesen osszák el.

Dankó mondom felébred. A kezével végighuz a nedves dunna te-tején, a falfelől olyan dermedt mintha fagyos volna. Morog magában valamit, de azt csak az Isten értené, az is csak akkor, ha jól odufigyelne. Fehér, illetve piszkos fehér sapkáját feltolja mert nagyon átszivalkodott és megnyult a nedvességtől és a fülére sünyölődött. Sapkában hál ugyanis részint a hideg miatt, de részint megszokásból is. Az ágy előtt egy rozoga szék, azon van a gunyája, az asszonyét felhajtja az ágy végére és a kisujjassa zsebéből előkeresi a pipát, azután meg az öngyujtót. A pipát megszortyogtatja, bagó van benne, de bennehagyja. Az öngyujtóval csiholni próbál. De nagyon eljárta a nedvesség azt is, nem akar gyulladni. Végül a kerekét az ágydeszkához nyomja erősen, keményen, hogy a festék leduródik a deszkáról és lángralobban a gyujtó. Rágyujt, de a bagó nem akar égni. Dohánya meg most nincs, talán már nem is lesz, amíg nyulhajtani nem megy. Legfeljebb, ha itt-ott megkínálja valaki egy pipa dohánnyal.

Egy darabig így kinlódik, de mert nem akar égni, kiveri a bagót, összegyüri és beteszi. Dankóné közben felébred és veszekedik, de ő nem veszi tudomásul. Szívja a bagót és nagyot köp. Azután hanyatt fekszik és hallgat. Mindig így szokott. Hallgat és nyilván gondolkodik. Hogy mit azt megint az Isten tudná, ha kíváncsi volna rá. De az Isten úgy látszik nem kíváncsi, másnak meg Dankó nem nyilatkozik. Itt-ott ha dolgozik és jobb kedve van, a komái és társai közt elereszt egy-két szót, amelynek íze és súlya van és amin röhögni lehet, de ez ritka eset. Nem szokott panaszkodni, keseregni, sírátkozni, mint némelyek, különösen a gazdagok, akik szégyellik, hogy érdemtelenül jó soruk van, mások meg éheznek.

Igy hallgat hajnalonként, órákhosszáig. A szoba sűrű, gőzös levegőjében csak a pipája parázslík. A szürke füst felvegyülve a párával sugárban áramlik a padlás felé, ahol eloszlik a dermedt fekete levegőben. A pernye igaz a dunnára hull és Sári, már ha nem is tisztasági szempontból — az ilyen kicsinyességeken rég tul van — hanem megszokásból dörmög. Ha nincs dohány, bagózik és az ágy elé néha nagyokat köp — nem sűrűn mint a kocabagósok; rendes ember lenyeli a nyálat — és ilyenkor meg ezért veszekszik az asszony. Persze megint nem egészségi szempontból, az ilyen uri nyavalyák erre már ismeretlenek, hanem mert kellemetlen ha az ember csuszkál a ház földjén, amely amugy is nedves, annyira, hogy ha az ember sokáig ül a széken, a széklábak belesüllyednek a földbe.

Igy telik az idő addig, amíg az ólomszínű ablakokon nem dereng a hajnal. Ekkor felkelnek. Dankó felöltözik és kimegy, ha van hó elhánnya, ha nincs járkál a házba. Dankóné meg felhuzza a rossz cugos cipőjét — nincs más lábbelije, ha a piacra vagy más fontosabb helyre megy, az ura eszímáját huzza fel, addig Dankó egy ócska bakancsban topog — és kimegy a pitarba fűteni. Dankó hozott tegnap egy hát garnácsot, avval fűt. Az este berakott belőle gyujtásnak száradni a kemencébe, egy kicsit megsikkadt ugyan, de nem száraz. Száraznak látszott, pedig csak fagyos volt, a kemencében kiolvadt, most olyan szívós, kötelet lehetne belőle csavarni. Atkózódik, mert nem ég csak

füstöl. Tele az egész pitar füsttel, lépten-nyomon ki kell nyitni az ajtót, hogy kieressze. Ilyenkor az udvarról a tiszta hideg levegő rohamosan áramlik a sűrű szénsavas levegő helyére és Dankónén végigszalad a hideg. Köhög és átkozódik. A ház is tele megy füsttel mert a kemence is hasadt, az ajtó sem jól zár. Megecsik, hogy a gyerekek kiszaladnak pisálni vagy a kemence elé bámészkodni és melegedni, ilyenkor meg éppen beömlik a füst. A kilens még most is le van törve. Igaz, felkötötte Dankó egy dróttal, de úgy, hogy csak belülről lehet kinyitni, ha kiemelik a reteszt. Kívülről kopogtatni és rimázkodni kell. A gyerekek sokat is inceskednek egymással, ha valamelyik kimegy, a többi nem nyit neki ajtót, hadd dideregjen odakinn. Dankó különben azért nem is csinálja másképp a zárat, hogy ne esőtessenek mindig, mert beeresztik a hideget.

Végre sikerül égésre kapatni a garnácsot és Dankóné bemegy. A kemence tetején van a görhe egy nagy kaszrolyban. Még az este megöntötte melegvízzel, mert úgy édesebb. A tengeriliszt erjedésnek indul a melegvitzől és reggelre épp abban az állapotban van, amikor az édesség már feloldódott, de még nem savanyodik.

Két nagy verdetű öreg tepsit hoz be és formálgatja a görhét. Ez valamikor, boldogabb időkben, amikor még a málét kíváncsiságból és takarékoságból, nem pedig halálos muszájból ették, úgy történt, hogy mellette volt az asszonyoknak egy csupor kiolvasztott zsír, a tepsit is megkenté, azonkívül, ahogy formálgatta, hönörgötte a görhét, a kezét mindig belemártotta, hogy ne ragadjon és takarosabb, kerekkebb legyen. De neki a keze alatt nincs semmi, csak egyszerűen vesz egy marékka, valahogyan meggömbölyíti és teszi a tepsibe sorba. Be is ragad a keze vastagon, úgy, hogy Dankónak kell kimenni, a kemencébe dugni. De Dankó nem veszekszik a kemencével sem. Áll előtte, nézi, hogy füstöl, néha megpiszkálja és hallgat.

A gyerekek felébredtek. Különben felébrednek éjszaka is sokszor, mert a dirib-darab rongyokat, amikkel takaróznak, le-te rugják és ilyenkor arra ébrednek, hogy megdermedt a lábuk, vagy a hideg fal — a sarkokban a padlásnál még deres is — süti a hátuk. Most már zsidongnak és veszekednek. Mindenféle ügyeik vannak egymással, csereüzletek meg csufolódásokért való bosszuállás, s az ilyesmit akkor lehet elintézni, ha nincs benn az apjuk. Az anyjuk háába kiabál, nem adnak rá semmit. Különben most ugyis tésztás a keze a görhe göngyölitéstől, hát nem tud verekedni. Sanyi csufolja Sárít: „Sári sárokra...“ az meg visszamondja: „Sándor kenyérhajért táncol...“ A hároméves nyafog: „Anyám! anyám! anyám!“ de mindig hangosabban és magasabban, mert az anyja oda se hallgat. Végül mikor már nem tűrheti odaszól: „Mi az anyád... akarsz?“ — „Aggyik kenyirt“ — „Majd adok, a fene ha kieszi a bélvd, majd adok csak várjál!... nem látod mit csinálók?...“ Eöske okoskodva esitítja: „Alszik még a kenyér, te bolond... ugyi anyám alszik?“

Végre valahogyan elkajtott a kemencében a garnács. Dankó bemegy a házba. Sári meg kimegy és berakja a görhét. Néhány cukor-répat is belőke, ámbár nem valószínű, hogy megsüljön, mert a répának nagy sülés kell. Mindegy, majd beteszi holnap megint. Különben is csak akkor jó, ha egészen pirosra, malátásra sül, mert fehéren utálatos émelygős ize van. Így a pernyébe mindig szokott maradni itt-ott egy félgégett darab és Pista ki-kiugrik, látvizsgálni a pernyét, amit az anyja egy rossz kosárban félretett, hogy nincsen-e benne. Ilyenkor ha jól meghült olyan finom a hegye, mint a jó égett-maláta cukor.

Kisült a görhe. Egy rossz lemeztálban megmosdik Dankó — lavór nincs — és a nagyobb gyerekek közül is, amelyik el nem felejt. Az iskolásoknak muszáj volna, dehát mióta nagyon hideg van nem járnak, mert nincs ruhájuk. A kisebbek csak olyankor szoktak, ha az anyjuk erőszakkal megmosdatja őket. De erre ritkán kerül sor, mert reggeliben sohse ér rá, ha meg már ettek, ugyanis mindegy.

A görhe bizony rosszul sült meg. Gyengén fült be a kemence. A jobban sülteket kiválogatja és a tepsi sarkába rakja az apjok elé, a többit meg gyors egymásutánban osztogatja a gyerekek között. Pistának van egy rossz bicskája, ahogy az anyja leteszi a tepsit nekiáll felkaparni, felfeszegetni a leragadt, leégett málét. Ez nagyon finom, édes mint a cukor és jó égett-ropogós. A többi az anyjának rimánkodik: „anyám nízze mán, Pista kieszi a ropogóst.“ (Egyhangú étrendükben az ilyen dolgok jelentik a változatosságot, a csemegét.) Most mindjárt veszekedés lenne, de Dankó közbelép: — „Az anyád kutya uristenit“ és arra néz az ajtó fele, ahol a beretvafenő szíjj, egy kiöregedett, redves nadrágszíjj lóg a szegen és mindjárt rend van. Csak fojtott suttogással egyeznek és gyilkos szemeket vetnek egymásra osztzkodás közben.

Megették, jóllaktak. Na persze úgy ahogy. Ha próbára tennék őket, hogy mennyi kolbászt, gyümölcsöt és süteményt bírának megenni, hát akkor derülne ki, hogy mennyire laktak jól. Mindenesetre máleból elég. Estefelég kibírják vele. Igaz, Dankóné eltett egy párat észrevétlenül, hogy déltájban, ha a kicsik megeheznek, tudjon nekik valamit lökni, mert a kenyér szűken van és drága.

Most aztán Dankó felkészül és megy. Van egy avult birkabőr-mellénye, amelyet igaz a moly már megrágott, helyenként a szőrt is ledurta, lyukak is vannak rajta, de jó a birkabőrnek a darabja is. Csak az a baj ebben a bőrfélében, hogy mindig összefeje megy. Ez is már annyira össze van zsugorodva, hogy csak a hátát takarja, a dereka annál jobban fázik, ha besüvit az ujjas alatt a szél. Ugy néz ki mikor felveszi, mintha pupos volna. A sapkát lehuzza a fülére, van egy pár egyujju kesztyűje, az asszony varrta ócska nadrágszár-ból, a gyerekek valahonnan házinyulbőrt csereberéltek avval meg kibélelte. Igaz, hull a szőre, de egészen jó. Csak az a baja hogy hamar elázik és hamar nyövik, nem győzi foltozni. Már olyan vastag, alig lehet vele fogni. Hóna alá csapja a szárvágot, derekára hurkolja a karikáskötelet és megy ki a határba tűzrevalóért.

Hajdan ez is könnyebben ment. Esténként, de akár nappalónként mentek az uradalom, a zsidó nagybérnök szalmájához és hozták, de ma már nem lehet. Bezárják az embert, de az még hagyján, de megverik a csendőrök és meghurcolják, úgy hogy arról koldul. Sőt az is megeshetik, hogy a csószók lelövik mint a kutyát és gyepsoni mondas szerint „ráfogják, hogy úgy született“. Nincs más lehetőség mint bejárni a határt és ahol katlan kóró, szamártövis, cigényparéj, sósparéj, cigánymogyoró, csudafa és más ilyen kemény száraz kóró található, azokat kell felszedni. A laposokban farkasfog, sás, káka, nád, gyékénycsömöt, az árapartokon és dülőkön meg licium és akác-cserjét lehet szedgetni. Néha persze a szántóföldekre is bemerészkedik. Itt-ott a sokatölelő gazdáknak van valami künmaradt és tönkrement takarmánycsömő, sőt lábon álló tengeri csutka is, abból is rak hozzá, hogy hamarabb teljen. De ezt csak igen óvatosan, mert csupa irigységből feljelentenek. Garnácsot azonban mindig szedni kell, nemcsak azért, hogy a csószók előtt igazolja, hogy mért járja a határt, hanem azért is, mert van otthon a kemence mellett egy kis berakott

konyha, tulajdonképpen katlan, amelyiken egy egylyuku kályhalap van, ezen szoktak főzni és abba nem ég meg csak a jó száraz kóró. A szamártóvis kórója pl. olyan kemény mint a galy.

A nap feljött ugyan, de csak megmutatta magát, szürke vékony fellegek másznak rá és elveszik az izét. Kegyetlenül éles-hegyes kis szél csap észak felől. A hó most még áll, mert az éjjel a szél elállt és odafagyott, de tizóra tájban, ahogy erősödik megindul megint. S ha egy helyen megkezdte, a mozgó hópor feldörzsöli mindenütt s nemsokára már füstöl az egész határ. A gyepi jegeken vigan siklik a hópor, a partokon meg rakodik, majd onnan is bomlik és megy tovább. Élvezet volna nézni, de Dankó nem igen törődik vele. Azon töpreng, hogy merre menjen. Ha szélnek megy messze kell menni és sokáig kell keresgélni, ha szél alá megy meg nehéz lesz visszajönni. Csak ez a két irány lehetséges, mert oldalt nem lehet ilyen tehérrel menni. Lecsavarja a szél az ember hátáról, vagy tengelyen fordítja, de menni nem engedi.

Mégis délnek megy. A lapospartján egy darab vágatlan esutka, a dülön garnács, abból hamar megrakodik és siet vissza, mert pustolás lesz. Nagyon nyugtalankodott az este a fagyos lába, viszkedett-zsiborgott, az éjszaka meg fehérgulyával álmódott, az havat jelent. A fellegek különben is alólról, délnyugatról tolnak a napra, aminek nem lesz jó vége, mert a szél erősödik és hóvihar lesz.

Nemsokára eltűnik a pustolásban. Dankóné, ahogy utánna néz már csak halvány körvonalait látja.

Otthon pedig folytatódik az élet: a játék és verekedés. Pista kirakta a tört a csürhe után, ámbár összefagyva érkezett vissza. Most már egy páran mindig az ablakot lesik, hogy nem fogott-e a tör. Az ablakon ugyan nem igen lehetne kilátni, de segítenek rajta. Felváltva ráhukolnak és a lehelletükkel olvasztanak annyi rést, hogy éppen szemmel tarthassák a tört. Mindig itt vannak egész nap, ha az apjuk nincs itthon, mert a törön kívül még más látnivaló is van. Az árok a gyepszéken kicsapott sík víz volt egy jó darabon, most jó korcsolyázó, szánkázó hely, a fiúk, akiknek csizmájuk van egész nap ott játszanak, ha nincs tulságos hideg. Nekik nincs csizmájuk, hát csak az ablakon lesik, hogy ki milyen hosszan „huzott”. El-elfáradnak úgy itt, hogy az orrukból a velő a szájukig nyulik, de mindegy. Letörlik a kezükfejjével, vagy az ujjas ujjával, a kicsik meg beszívják és nézelednek tovább. Lehetnek este meg reggel a sutban, mert ez az ő világuk: a sut és a lóca az ablaknál. Néha az anyjuk feláll a kemence mellől, ahol foltozni, vagy ha valamelyik szomszédasszony ott van, beszélgetni szokott és visszazavarja őket, de rövid idő múlva megint visszaszívárognak. Pistának különben ügyelni kell a törre, mert ha a csürhe vissza talál térülni, valamelyik disznó beelép a törbe, ami nem a disznónak lesz nagyobb baj, hanem a törnek, illetve Pistának, mert a kondásbojtárok elkobozzák s ingyen nem adják vissza. De össze is törhetik s ez sem kisebb baj, mert a kovács pénzért dolgozik, de hol lenne Pistának pénze. Jó pedig a varjuhus, a mult héten is fogtak, de meg a vadászat se semmi. Hiszen az urak nem a husért, csak passzióból vadásznak. S miért lenne Pista értelmesebb, mint az urak?

Az anyujuk hiába veszekedik, hogy kitörlik az ablak, nem hallgatnak rá. Pedig a lyuk igen kicsi s lökdösödni kell annak, aki ki akar nézni. Addig folyik ez így, hogy az ablakkarika, amelyiken a rés van, s amelyik egyébként is hasadt, csakugyan kiesik. Megriadva futnak a sutba, ki tud leghátulra bujni, hogy ne érje az ütés és egymással utalnak. Könnyörtelenül kikap az egész.

Csinál egy kis rozslisztből csirizt és beragasztja a rést egy darab ronggyal — a papir nem jó, mert elázik — vannak már rajta ilyen foltok, hát ugyis mindegy.

Már elmúlt dél, a gyerekeknek oda kellett adni a maradék görhét, de Dankó még nem jött.

A hó most már esik is, hordja is, alig látni pár száz méternyire. A csürhe is hazament s a fehér sivatagon csak a csürheket ágasa feketedik.

Azon gondolkozik, hogy mit kellene főzni, hogy mire hazajön egy kis meleg levest ehessen. Lebbencset nem főzhet. Van ugyan egy kis tésztája, de tojásatlan, ki tudja mikor ér haza, moslékká ázik. A krumpli megmered, egyéb meg nincs. Van ugyan egy kevés köleskása. Dankó hozta a sommásságból, kimaradt a komencióból, de ahhoz rántás kellene. És Dankóné már sokat próbált, de nem volt se fogoly, se rabszakács, hogy megtanulta volna, hogy kell rántást csinálni zsír nélkül. Különben is egye meg a fene azt a kását, ha még egy csepp paprikás zsír se jut rá. Van egy csepp zsírja, még a jégvágásból vette, de hát azt be kellene osztani, pergeltlevest háromszor is főzhetne abból, amit rántásnak odatesz. Mindegy, ahogyan vadul és telik az idő és aggódni kezd, azonképpen teszi félre a spórolási szempontot és csakugyan rántást csinál.

Kínos volt a főzés, nem égett a ganéj, behordta a hó, kóró meg kevés volt már, de mégis már megfőzött és Dankó még se jött.

Aggódni kezd. A téli délután mindjárt eltelik, vajjon mi lesz vele, ha rá talál setétedni. Elmenne elébe és hátul segítene tolni, mint ahogy szélbe a hótolókat szokták, de még azt se tudja merre menjen. A hidegtől nem fél, bár hiszen megfagyna vékony rongyaiban, de az aggodalom félretételné vele a fázást. Csak tudná, hogy merre menjen. Jobb időkben ő is szokott tüzelőért járni, még a gyerekek is ismeri a határt, de most nem tudna a hóviharban eligazodni. Ki-ki néz az uccaján, az ablakon a huhukolás helye már reménytelenül befagyott megint, de összeborzongva szalad be. Sehöl senki. A hóförfötegben különben is csak a gyepszéljig látni.

A gyerekek a sutba zibonganak. Enni ad már nekik, de ő maga nem tud enni. Izgatott, fejnélkül jár-keel össze-vissza, nem tudja mit csinál. Megijedt. Ekkorra mindig haza szokott jönni, vajjon nem érte-e valami. Kijállott és megfagyott. Farkasokra nem gondol, ismeri a határt, tudja, hogy nincsenek erre, hanem észébe jut, hogy meséltek mások, mennyi embert árnak az újságok, hogy megfagytak az uton.

A gyerekek jóllaktak, a verést is elfelejtették, dalolnak és dancolnak a sutban. Böske és Sári éneklük, hogy:

Fáj a kutyámmak a lába,

megütötte a szalmába...

Pista meg belekontrázik:

Szárázágon dögöltt veréb csiripel...

Dankóné jön-megy a házban és a kezét tördeli. Izgatja a gyerekek zsvaja is: „nem fogjátok be a pofátokat!” kiált rájuk, de azok még nem értik, hogy mi baja az anyjuknak. — Az Istennel kicsi baja van, ritkán szokott vele szóbaállni, legfeljebb, ha káromkodásképpen, de az már nem érzésből és gondolatból, hanem csak úgy megszokásból megy, ezért nem is számos — de most hozzáfordul: „Ides jó Istenem, csak valami baja ne lenne!” Mert mégis csak az ő embere ez a mord ember, akivel ha évek óta egy jó szavuk sincs is, ha úgy beszélnek is egymáshoz, mint a kondás a dísznájához, de mégis az övé.

Mi lenne vele evvel a sok kölyökkel, ha baja lenne? Belefagynának a viskóba, mert olyat még nem látott, hogy valaki más gondolt volna rájuk. Önző szeretet ez bizony, de hát a másé talán nem ilyen?

Dankó pedig ezalatt viaskodik a széllel és a hóval. Az ég már nem ég, a föld nem föld, a fellegek nem fellegek, körös körül, alul, felül harsogó hófürgeteg az egész világ. Szeme, szája tele van, a bajszáról, a sapka elejéről és az álla alatt a nagyujjassa prémjéről jégesapok lógnak. A hátáról csurog az izzadság, de a derekára jéges szél süvit. A csizma ráfagyott a lábára, de az sem fázik, izzadt, hogy szinte locsog a lába benne. Egyedül az arcát marja a hideg szél, paszkolják a kemény hószemek és a csuklója van megdermedve, mert a kesztyű és az ujjas ujjá alá besüvit a szél. Sűrűn le kell tennie a terhet pihenni és törölközni, hogy tovább mehessen. Pedig már fáradt és éhes is. Jó hiszen itt hagyhatná s üresen hamar hazaérne, de nem akarja. A tüzrevaló kell, belefagynak a kölykök a házba, idő meg van, majd csak hazaér. Látott már ő ilyen, csak nem adja meg olyan könnyen magát.

Csak hát bizony lassan halad sőt sokszor hátrafele is, ha azt nem akarja, hogy lecsavarja hátáról a szél. Néha úgy-úgy meghöndöríti, hogy megfordul a tengelyén, mert máskülönben lesodorná a hátáról vagy felbuktatná véle. És sokat kell kerülgetnie, mert a nagy fuvásokban nem bír mászni, meg a gyepijegeket olyan síkosra eszolta a hó, hogy lehetetlen rálépni, azonnal elvinné a szél. A falut ugyan nem látja, de eltévedéstől nem tart. Csak szembe kell mennie a széllel — másképp különben se lehet — és majd csak hazatalál.

Roppant nehezen halad, a homlokát törülgeti, ilyenkor talán mond is valamit, vagy káromkodik, de azt itt már csakugyan csak az Isten hallaná. Ávvál a szívóssággal, amellyel osztálya és fajtája a földhöz lapulva él sok ezer év óta, megyen előre az otthon, a haza felé.

Dankóné már magánkívül van. Ki-kiszalad a gyepszélíg, de nem lát semmit. Hogy a nyugtalanságát fékezze, el-elsepri a havat a gádorból meg az ablak alól.

Egyszer aztán — már alkonyodik — mintha zörrenne a kisasztal. Szalad kifelé a gyerekekkel együtt, akikre már ha nem is átgondoláslából csak úgy reflexszszerűen átragadt az anyjuk nyugtalansága. Nyitja a pitarajtót, ott áll Dankó, alig látszik ki valamije a hóból. Mellette a köteg garnács. „Hozd ki a seprüt” mondja. „Gyere mán meledj meg elébb, majd behordom én... jaj istenem már azt hittem odavesztél” mondja olyan enyhén-lágyan, ahogyan évek óta nem szólt hozzá. De Dankó nem megy már be, amíg rendbe nem hozza a tüzelőt. Telesodorta a szél hóval, ezért is volt már olyan nehéz, lassan széjjel rázza és az asszony segítségével berakják a pitarba. A gyújtásnak valót meg egyenesen a kemencébe. Azután leveri magáról a havat, mert tócsa lenne belőle a házban, úgy megy be.

Kicsit járkál a házba, dermedt kezét dörzsölgeti. Dankóné sópánkodik. Azután megvaesóral. A maradékból a gyerekek új sort esznek.

Nemsokára lefekszenek. Se petróleum, se tüzelő, a kemence is már hideg és Dankón most kezd kijönni a hideg. Borzong és fáradt is.

Lefekszenek és összebujnak. Az asszony hálásan hozzá simul és a testével melegíti, bár hiszen abban sem sok a meleg. Lassan mégis felmelegszik az ágy és Dankó kinyújtózik. Hanyatt fekszik — az asszony már alszik a nagy izgalom után, ő még hallgat.

Kinn dühöng a hóvihar, a keményben vonit a szél és van szíve

neki is — lelke lobogását — mert van lelke neki is — bárha nem is látszik, gondolatait csak az Isten látja, hallja és érti, mert ő hallgat. Vajjon meddig hallgat?

A MAI SZLOVÁK KÖZÉPRÉTEGEK

Írta: CLEMENTIS VLADIMIR (Pozsony)

A „cseh-szlovák kölcsönösség“ gondolata abban a formában ahogy azt az államfordulat előtt hirdették a Köztársaság megalakulásával adott problémák megoldására nem volt alkalmas. Ezért teremtették meg a „csehszlovák nemzet egységének“ a theoriáját. A polgárság funkcióiba és tulajdonságaiba belenövő szlovák értelmiség legfejlettebb része, a cseh polgárság s ennek irodalmi és tudományos képviselői, továbbá a cseh kispolgárság széles rétegei magukévá tették ezt az államalkotó theoriát s szolgáltatták a bizonyítékokat mellette.

Dr. Stefanek A. 1919-ben a prágai filozófiai egyesületben így állítja fel és oldja meg a csehszlovák problémát: „Ha feltesszük a kérdést, hogy micsoda a csehszlovák nemzet, azt felelhetnénk rá: egy kialakulófélben levő új nemzet.“ S az arról folyó vitához, hogy a szlovák nyelv önálló nyelv-e, vagy csak a cseh tájszólása, így szól hozzá: „A kérdésnek praktikus jelentősége tulajdonképpen nincsen, de ez dönti el, hogy a szlovákság nemzet-e vagy csak a cseh nemzet egy része. (Csupán mellékesen jegyzem meg, hogy a csehszlovák probléma tulajdonképpen csak nyelvi probléma)“. Dr. Stefanek a további évek folyamán meggyőződhetett arról, hogy az egységes új nemzet, nem alakult ki, ezzel szemben a szlovák nacionalizmus nőtt, — s arról is, hogy a cseh-szlovák probléma — mellékesen — nem csak nyelvi kérdés. Viszont e folyamat megértéséhez és helyes értékeléséhez, legalább futólag meg kell vizsgálnunk e fejlődés partnerét és alkotótársát, a cseh polgárságot és kispolgárságot Szlovenszkóhoz való közvetlen vonatkozásaikban. Politikájukat jól megvilágítja egy idézet Ivan Olbracht, kiváló cseh író cikkéből, mely a DAV-ban jelent meg az új csehszlovák együttműködésről rendezett ankét folyamán:

„Az államfordulat után, mikor a viszonyok kezdtek a Köztársaságban valahogy megszilárdulni, kitűnt, hogy azok a gyárak, melyeket Ausztria vízi és olcsó munka-erővel a vidékeken épített, (főképp Szlovenszkón, valamint Cseh- és Morva-ország hegyvidékein,) — csak az Osztrák Magyar Monarchiában működhettek, ahol 52 millió embert láttak el, de nem állhatnak fenn a kicsiny Csehszlovákiában. Csökkeneni kellett az ipart és megkezdték a „leépítést“, — ahogy ezt akkor nevezték. De hol? A forrongó Prágában megfosztani az embereket kenyerüktől és egzisztenciájuktól, — ez nem volt célszerű s nem volt tanácsos ez a történelmi országok érett, szervezett és radikalizálódó munkásságával sem. A legkisebb ellennyomás helyett keresték tehát ki, ahol a legkisebb ellenállást várhatták: Szlovenszkót. Bezárták a textilgyárakat, beszüntették a cellulózegyárakat, a vasipari üzemeket leszerelték és a gépeket Magyarországra szállították. Kizárólag agitációs jelszó, hogy ezt csak a csehek csinálták, — hisz, világos, hogy mindez nem történhetett a gazdag osztályok szlovák képviselőivel való megegyezés nélkül. Ezeknek az iparszövetségek megterítették a szenvedett kárt, sokszoros kárpótlást kaptak a földreform megvalósításával és másképp is. Ettől kezdve nagyobb nyereséggel s biztonsággal a